

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра
Довженка

СИЛАБУС КУРСУ
«НАВЧАЛЬНО-ЗАЛІКОВА ПРАКТИКА (10-11 КЛАСИ)»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 014 Середня освіта
предметної спеціальності 014.01 Середня освіта
(Українська мова і література)
освітньо-професійної програми «Середня освіта (Українська мова і
література)»

Рік навчання: IV
Семестри: VIII
Кількість кредитів: 9
Загальна кількість годин - 270

Пояснювальна записка

Навчально-залікова практика (10-11 класи) здобувачів вищої освіти є невід'ємною складовою освітньо-професійної програми підготовки майбутнього вчителя української мови та літератури й спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, набуття й удосконалення практичних навичок і умінь, формування та розвиток професійного вміння приймати самостійні рішення в умовах конкретної педагогічної ситуації, оволодіння сучасними формами, методами, прийомами, видами навчальної діяльності.

Педагогічна практика у старших класах (10–11 класи) закладів загальної середньої освіти проводиться на 4 курсі у восьмому семестрі впродовж шести (трьох для з.ф.н.) тижнів.

Мета навчально-залікової практики (10-11 класи) – забезпечити здобувачам вищої освіти пізнання закономірностей та принципів професійної діяльності, оволодіння способами її організації, сприяти підготовці майбутнього вчителя-словесника як професійно компетентного фахівця.

Робоча програма навчально-залікової практики з української мови і літератури, зарубіжної літератури (10–11 класи):

- ґрунтується на сучасних вимогах до здійснення освітніх послуг у ЗЗСО;
- враховує основні положення Концепції «Нова українська школа»;
- відображає кращі здобутки у викладанні мовознавчих та літературознавчих дисциплін;
- спрямовує роботу майбутнього вчителя-словесника на підвищення власного рівня педагогічної майстерності;
- сприяє набуттю знань про особливості проведення діагностики педагогічних досліджень;
- скеровує майбутніх учителів до визначення можливих напрямів та перспектив дослідницької роботи в галузі методики навчання української мови та літератури.

Педагогічна практика передбачає:

- ознайомлення з напрямками, формами, методами навчально-виховної роботи закладів загальної середньої освіти (бесіди з адміністрацією школи, вчителями, класними керівниками; знайомство з організацією та змістом роботи методичного об'єднання вчителів української мови і літератури, зарубіжної літератури; вивчення шкільної документації; планів роботи освітнього закладу, планів виховної роботи класних керівників, вимог до ведення класного журналу, ознайомлення з календарно-тематичними та поурочними планами вчителів української мови і літератури, зарубіжної літератури, планами роботи гуртків, з обладнанням навчальних кабінетів);
- планування навчально-виховної роботи на весь період педагогічної практики;
- роботу на посаді вчителя української мови і літератури, зарубіжної літератури старшої школи;
- підготовку звітної документації та участь у підсумкових заходах з педпрактики в університеті.

До змісту практичної діяльності студента-практиканта входить: навчальна, позакласна і дослідницька робота з української мови і літератури, зарубіжної літератури.

1. Навчальна робота

Зміст навчальної роботи здобувача вищої освіти під час педагогічної практики складається з таких видів діяльності:

- ознайомлення із специфікою діяльності закладу загальної середньої освіти;
- планування серії уроків на старшому ступені навчання з урахуванням його специфіки та вікових особливостей здобувачів освіти;
- поурочне планування для визначеного класу;
- проведення уроків та позакласних заходів на узагальнюючому етапі навчання української мови, української літератури і зарубіжної літератури (10–11 класи);
- спостереження за уроками вчителів-предметників старшої школи та проведення аналізу цих уроків;

- виготовлення наочних посібників, роздавального матеріалу, добір необхідних ТЗН;
- перевірка зошитів учнів;
- проведення додаткових та індивідуальних занять зі здобувачами загальної середньої освіти;
- участь у роботі методичних об'єднань учителів української мови і літератури, зарубіжної літератури, в семінарах, у засіданнях педагогічної ради школи, в підсумкових конференціях з педпрактики.

2. Позакласна робота

Зміст позакласної роботи студента-практиканта з української мови і літератури, зарубіжної літератури складається з таких компонентів:

- спостереження та аналіз окремих видів групових та масових форм позакласної роботи з української мови і літератури, зарубіжної літератури, що відповідають старшому ступеню навчання;
- підготовка та проведення запланованої позакласної роботи з учнями старшої школи.

3. Дослідницька робота

Зміст дослідницької роботи студента-практиканта складається з таких компонентів:

- вивчення науково-методичної літератури з метою удосконалення знань, навичок та вмінь;
- проведення методичного аналізу мовного матеріалу уроків з метою визначення труднощів його засвоєння учнями-старшокласниками;
- узагальнення досвіду викладання української мови і літератури, зарубіжної літератури в закладі загальної середньої освіти;
- наукові спостереження, вивчення та узагальнення передового досвіду вчителів-словесників з викладання рідної мови і літератури, зарубіжної літератури в старшій ланці школи;
- виступи на методичних семінарах.

Критерієм якості проходження здобувачами вищої освіти навчально-залікової практики (10-11 класи) виступає низка компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 4. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями, застосовувати їх у практичних ситуаціях професійної взаємодії, бути критичним і самокритичним.

ЗК 6. Здатність використовувати мовно-літературні знання в освітній діяльності.

ЗК 9. Здатність до генерування нових ідей, адаптації та дії в новій ситуації, ініціативності та підприємливості.

ЗК 10. Здатність приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності, мотивувати здобувачів освіти, колег та батьків до досягнення спільної мети.

ЗК 12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми, цінувати та поважати різноманітність та полікультурність.

ЗК 13. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), дотримуватися принципів академічної доброчесності.

Фахові компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність до формування в здобувачів освіти ключових і предметних компетентностей та здійснення між предметних зв'язків.

ФК 2. Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання.

ФК 3. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з української мови і літератури, зарубіжної літератури.

ФК 5. Здатність реалізовувати ефективні підходи (особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання української мови і літератури, зарубіжної літератури на підставі передового вітчизняного досвіду.

ФК 6. Здатність дотримуватися сучасних мовних норм (з іноземної та державної мови), використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

ФК 7. Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній та письмовій формах, володіти методикою розвитку зв'язного мовлення здобувачів освіти в процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

ФК 8. Здатність орієнтуватися в літературному процесі України та інших країн і народів світу (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мов і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури здобувачів освіти, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.

ФК 9. Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.

ФК 10. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі з метою інтерпретації та порівняння мовних і літературних явищ, використання різних методів і методик аналізу тексту.

ФК 11. Здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні освітні ресурси з метою удосконалення навчально-методичного забезпечення для проведення занять.

ФК 12. Здатність визначати і враховувати вікові та інші індивідуальні особливості здобувачів освіти під час аналізу особливостей сприйняття й засвоєння ними навчальної інформації.

ФК 13. Здатність усвідомлювати та поцінювати відчуття, почуття, емоції, потреби інших людей і систему сучасному глобалізованому світі.

ФК 14. Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (вітчизняного, закордонного) у галузі навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури з метою професійної саморегуляції й свідомого вибору шляхів вирішення проблем у навчально-виховному процесі.

ФК 15. Здатність прогнозувати ефективність і результативність освітнього процесу з метою планування та корекції навчальної діяльності здобувачів освіти, проектувати осередки навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням здоров'язбережувальних технологій.

ФК 16. Здатність створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання, організувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу (здобувачі освіти, учителі, батьки та ін.).

ФК 17. Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використання перспективного практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації освітніх цілей.

ФК 19. Здатність розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати індивідуальні професійні потреби.

Програмними результатами навчання (ПРН) для навчально-залікової практики є:

ПРН 2. Знає сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури.

ПРН 6. Знає державний стандарт загальної середньої освіти, навчальні програми з української мови і літератури, зарубіжної літератури для закладів освіти та практичні шляхи їх реалізації в різних видах урочної та позаурочної діяльності.

ПРН 7. Уміє творчо використовувати різні теорії й досвід (вітчизняний, міжнародний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань.

ПРН 8. Уміє працювати з різними джерелами інформації (науковими,

довідково-енциклопедичними, художніми, бібліографічними, навчально-методичними, цифровими та ін.), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.

ПРН 15. Використовує гуманістичний потенціал рідної й зарубіжної літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.

ПРН 17. Володіє методиками білінгвального й інтегрованого навчання мови й фахового змісту, дидактикою багатомовності та методикою паралельного вивчення споріднених мов, методикою роботи в гетерогенному (змішаному) навчальному середовищі.

ПРН 18. Застосовує сучасні методики й технології (зокрема інформаційні) для забезпечення якості освітньо-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах.

ПРН 19. Володіє методами й методиками діагностування навчальних досягнень учнів з української мови і літератури, зарубіжної літератури; уміє здійснювати педагогічний супровід самовизначення учнів, підготовки до майбутньої професії.

ПРН 20. Здатний до рефлексії, має навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

ПРН 21. Формує комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, учнями (вихованцями) та їхніми батьками із дотриманням етичних норм спілкування, принципів толерантності, творчого діалогу, співробітництва та взаємоповаги до всіх учасників освітнього процесу.

ПРН 22. Ефективно спілкується в науково-навчальній, соціально-культурній та офіційно-ділових сферах; виступає перед аудиторією, бере участь у дискусіях, обстоює власну думку (позицію), дотримується культури поведінки й мовленнєвого спілкування.

ПРН 23. Організовує освітньо-виховний процес у закладах освіти, співпрацю учнів (вихованців), ефективно працює в команді (педагогічному колективі освітнього закладу, інших професійних об'єднаннях).

ПРН 25. Здатний навчатися впродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набуту під час навчання кваліфікацію.

ПРН 27. Ефективно організовує, аналізує, критично оцінює, несе відповідальність за результати власної професійної діяльності.

Проведенню практики передують настановна конференція, на якій обговорюється зміст практики, вимоги до студентів-практикантів, методичні рекомендації викладачів-методистів. Методичне керівництво практиками здійснюють керівники практик, методисти з фаху, з педагогіки та психології. Методистами з фаху на час педагогічної практики призначаються викладачі, які мають досвід викладацької роботи не менше 3 років.

Керівник практики здійснює безпосереднє навчально-методичне керівництво практикою здобувачів освіти:

- складає робочу програму практики;
- розробляє методичну документацію з питань практики та надає допомогу викладачам-методистам;
- забезпечує організацію і проведення практики зі спеціальності;
- узгоджує бази проходження практики із завідувачем практикою університету;
- згідно з угодами, укладеними між університетом і базовими закладами, проводить розподіл методистів та студентів-практикантів;
- готує проєкт наказу з практики;
- забезпечує організацію і проведення настановних та підсумкових конференцій, захисту результатів практики;
- ознайомлює здобувачів освіти із завданням і змістом, звітністю і критеріями оцінювання результатів практики;
- здійснює загальний контроль за виконанням студентами-практикантами завдань практики і правил внутрішнього трудового розпорядку базового закладу;
- виставляє підсумкову оцінку;

- вивчає й узагальнює передовий досвід організації та проведення практики.

Методист з фаху:

- бере участь в настановній та підсумковій конференціях;
- ознайомлює здобувачів освіти із вимогами до організації практики на окремій спеціальності, здійснює організаційну роботу з ними. На підсумковій конференції методист характеризує роботу групи, досягнення і недоліки окремих здобувачів освіти, узагальнює досвід практики;
- проводить методичну роботу зі студентами (затверджує індивідуальні плани, проводить консультації, перевіряє та оцінює конспекти, відвідує та обговорює не менш ніж три заняття);
- відповідає за своєчасну подачу здобувачами освіти звітної документації;
- оцінює роботу здобувачів освіти, виставляє оцінку в атестаційний лист;
- подає керівнику практики звіт за підсумками практики.

Педагогічна практика студентів-спеціалістів на робочому місці вчителя української мови, української та зарубіжної літератури включає **чотири етапи**:

- **підготовчий,**
- **початковий,**
- **проведення практики (основний етап),**
- **підсумки практики (заклучний етап).**

Підготовка до проведення навчально-залікової педагогічної практики розпочинається на лекційних та практичних заняттях з предметів лінгвістичного та мовознавчого циклу: сучасної української літературної мови, культури мови, методики навчання української мови, стилістики, вступу до мовознавства, історичної граматики, діалектології, ономастики, зарубіжної літератури, теорії літератури, історії літератури, усної народної творчості, предметів нелінгвістичного циклу (суміжних дисциплін): педагогіки, психології, безпеки життєдіяльності тощо.

Значне місце у фаховій підготовці студентів-практикантів належить курсам методики навчання української мови, методики навчання української літератури, методики навчання зарубіжної літератури, які охоплюють широке коло питань психологічних та педагогічних основ навчання мови. Глибокі знання методик дають можливість пізнати студентам дидактичні принципи науковості й доступності виучуваного матеріалу, систематичності й послідовності в навчанні, зв'язку теорії з практикою, свідомості й активності, наочності, наступності й перспективності та міцності засвоєння знань; дає можливість простежити взаємозв'язок і взаємозумовленість мовних явищ, виявити закономірності у розвитку мови та з'ясувати причини відхилень, викликані іншими чинниками.

Важливим етапом у підготовці здобувачів освіти до педпрактики є вивчення й аналіз чинних шкільних програм і підручників з основного фаху, а також огляд статей у фахових журналах і газетах тощо.

Під час педагогічної практики студенти повинні усвідомити, що урок є основною формою організації освітнього процесу; з'ясувати значення типізації уроків у системі занять; вивчити структурні елементи уроку, самостійно складати конспекти уроків різних типів; навчитися добирати дидактичний матеріал та урізноманітнювати види вправ і завдань.

На початковому етапі педагогічної практики студент-практикант здійснює таку діяльність:

1. Бере участь у настановчій конференції, на якій з'ясовується мета, завдання педпрактики, й організаційних заняттях в університеті та школі.
2. Знайомиться з класом, вивчає календарно-тематичні плани з фахових дисциплін, класний журнал, розклад уроків та інші документи.
3. Знайомиться з додатковою літературою, яку повинен опрацювати за час практики, із змістом і формою звітності за педпрактику.

4. Складає індивідуальний план роботи на період практики.
5. Відвідує уроки вчителів, позакласні заходи, бере участь у їх аналізі, фіксуючи свої спостереження в щоденнику.
6. Складає тематичний план залікових уроків.
7. Сплановує позакласну роботу з фаху (на вибір).

На основному етапі педагогічної практики студент-практикант здійснює таку діяльність:

1. Знаходиться в закладі освіти кожного дня не менше шести годин.
2. Здобувач освіти допускається до проведення уроків тільки за наявності повного конспекту уроку, підписаного вчителем і методистом.
3. За час педагогічної практики здобувач освіти готує та проводить на належному методичному рівні заплановану кількість уроків: 6 (3) залікових уроків з української мови, української літератури та 2 із зарубіжної літератури. Для цього необхідно:
 - а) ознайомитися з рекомендаціями науково-методичної літератури;
 - б) продумати всі етапи уроку, обравши ефективні й доцільні форми, методи й прийоми роботи;
 - в) підготувати необхідні наочні посібники, роздавальний матеріал;
 - г) написати розгорнутий конспект уроку, погодивши його з учителем.
4. Здобувач освіти відвідує уроки, що проводять учителі-предметники та бере участь у їх аналізі.
5. Здобувач освіти відвідує позакласні заходи з фахових дисциплін, які проводять учителі, і бере участь у їх аналізі.
6. Здобувач освіти готує та проводить один позакласний захід з фахових дисциплін (на вибір), представляє сценарій проведення з обов'язковим списком використаної літератури.
7. Здобувачі освіти повинні відвідати засідання (мовознавчого, літературознавчого) гуртка, якщо таке відбувається.

Під час практики студент-практикант повинен:

- дати старшокласникам певне коло знань з української мови і літератури, зарубіжної літератури для набуття відповідних умінь та навичок;
- навчати здобувачів загальної середньої освіти користуватися всіма виражальними засобами української мови;
- забезпечити засвоєння здобувачами загальної середньої освіти орфоепічних, граматичних, орфографічних та пунктуаційних норм української літературної мови;
- удосконалювати навички творчо-критичного читання тексту художнього твору та вміння аналізу його ідейно-тематичного змісту;
- формувати в здобувачів загальної середньої освіти навички усного та писемного мовлення;
- продовжувати виробляти міцні орфографічні та пунктуаційні навички;
- розвивати творче та критичне мислення здобувачів загальної середньої освіти, формувати вміння самостійно поповнювати свої знання з предметів й удосконалювати культуру мовлення.

На підсумковому етапі педагогічної практики здобувач освіти виконує таку роботу:

1. Готує звітні матеріали з педагогічної практики:

Звітні матеріали

Звітна документація студента-практиканта, що здається на кафедру педагогіки та менеджменту освіти протягом 3 днів після завершення практики:

1. Індивідуальний план навчально-виховної роботи (Додаток А.1), який складається до кінця 1-го тижня практики і затверджується класним та груповим керівниками.

2. Щоденник психолого-педагогічних спостережень.(Додаток А.2).
3. Протокол та психолого-педагогічний аналіз одного уроку за фахом, проведеного вчителем чи студентом-практикантом (Додаток В).
4. Психолого-педагогічний аналіз виховного заходу (Додаток Г).
5. План-конспект виховного заходу з оцінкою за проведення і підписом класного керівника (Додаток А.5).
6. Характеристика на роботу студента-практиканта з рекомендованою оцінкою та підписами вчителя-предметника, класного керівника, завірену підписом директора і печаткою школи (Додаток Д). За умови очної організації та проходження практики!
7. Звіт про роботу під час практики (Додаток А.3).

Звітна документація студента-практиканта, що здається на кафедру української мови, літератури та методики навчання протягом 3 днів після завершення практики:

1. Три конспекти проведених залікових уроків із української мови;
2. Три конспекти проведених залікових уроків із української літератури;
3. Два конспекти проведених залікових уроків із зарубіжної літератури;
4. Наочні посібники, дидактичний матеріал;
5. Аналіз відвіданого уроку української мови і літератури, зарубіжної літератури (один – на вибір), проведеного учителем;
6. Сценарій залікового позакласного заходу за фахом (на вибір).

У документацію з педпрактики студент обов'язково вкладає витяг з календарно-тематичного плану вчителя на період практики (за шість тижнів), де відмічає теми і дати проведених ним уроків, а також аркуш зі списком використаної літератури до уроків (перелік підручників, навчально-методичних матеріалів, статей фахових журналів тощо).

Звітна документація студента-практиканта, що здається психологові університету

1. Психолого-педагогічна характеристика на учнівський колектив (Додаток К).
2. Бере участь у підсумкових заходах з педагогічної практики: засіданнях педмайстерні, «круглого столу», підсумковій конференції.

Основною формою контролю здобувачів освіти за проходженням педагогічної практики є **підсумкова конференція**, що проводиться через певний час по закінченні практики. У своїх виступах студенти аналізують позитивні й негативні сторони практики, цікаві знахідки передового досвіду педагогічного колективу школи, звертають увагу на забезпечення уроків роздавальним, ілюстративним матеріалом, на впровадження інноваційних методів проведення уроків, виховних заходів, проведених учителями. Особлива увага звертається на труднощі, які відчули студенти під час підготовки і проведення уроків.

Аналіз звітних матеріалів дозволяє методисту-предметнику зробити висновки про якість роботи, ступінь підготовленості здобувача освіти до майбутньої навчально-виховної роботи в школі з української мови, української літератури і зарубіжної літератури, ставлення до обраної професії.

За наявності всієї звітної документації, а також на підставі власної оцінки методистом виставляється загальна оцінка за педагогічну практику, яка вноситься до відомості.

Порядок переведення рейтингових показників в європейські оцінки ESTS

Національна шкала	«5» відмінно	«4» добре		«3» задовільно		«2» незадовільно	«2» незадовільно
Шкала університету	90-100	80-89	70-79	65-69	60-64	35-59	0-34

Шкала ESTS	A	B	C	D	E	FX	X
------------	---	---	---	---	---	----	---

**Критерії оцінювання знань, умінь і навичок
студентів-практикантів**

Методист, керівник педагогічної практики керується такими **критеріями оцінки** навчальної та позакласної роботи здобувачів освіти:

Оцінка **“відмінно” (A/90–100 балів)** ставиться, якщо уроки й позакласні заходи було проведено на високому науковому і організаційно-методичному рівнях, здобувачем освіти обгрунтовано висувалися, ефективно вирішувалися навчально-виховні завдання, раціонально застосовувалися різноманітні методи навчання та прийоми активізації школярів із врахуванням їх вікових особливостей й індивідуальних відмінностей, підтримувалася дисципліна; якщо здобувач освіти виявив знання психолого-педагогічної теорії й творчу самостійність у доборі навчального і дидактичного матеріалу в процесі побудови і аналізу занять. При цьому:

1. Повністю реалізовано виховний, освітній та розвивальний потенціал уроку.
2. Методичні прийоми відповідають умовам навчання та поставленим цілям.
3. Правильно встановлено послідовність і співвідношення тренувальних та мовленнєвих вправ.
4. Практикант дає чіткі й методично грамотні установки на виконання учнями мовленнєвих дій.
5. Правильно розподіляє час уроку, час на мовлення учнів і вчителя.
6. Здобувач освіти практично не робить помилок, помічає помилки учнів і вчасно, коректно їх виправляє.
7. Практикант використовує різні способи активізації учнів на уроці з урахуванням їх вікових особливостей і здійснює індивідуальний підхід до учнів.
8. Раціонально поєднує фронтальні, групові та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожного з них та ступеня навчання.
9. Правильно намічає об'єкти контролю та критерії їх оцінювання, використовує різноманітні прийоми контролю, в тому числі тестування.
10. Здобувач освіти вміє викликати інтерес учнів до виучуваного матеріалу.
11. Грамотно використовує наочність та технічні засоби навчання, як наявні, так і самостійно виготовлені.
12. Епізодично користується конспектом і в ході уроку може скоригувати свою діяльність.

Оцінка **“добре” (B/82–90; C/75–81)** ставиться, якщо здобувач освіти навчальні та позакласні заходи провів на високому науковому і методичному рівнях, успішно вирішував навчальні і виховні завдання, однак недостатньо ефективно використовував окремі методичні прийоми активізації учнів; якщо здобувач освіти виявив знання психолого-педагогічної теорії у доборі навчального і дидактичного матеріалу, але припускався незначних помилок у побудові й проведенні занять:

1. Не до кінця реалізовано виховний, освітній та розвивальний потенціал уроку.
2. Методичні прийоми раціональні, відповідають поставленим цілям та умовам навчання.
3. В основному правильно встановлено послідовність і співвідношення тренувальних і мовленнєвих вправ.
4. Практикант іноді робить несуттєві мовленнєві помилки, які сам виправляє, а також помічає і виправляє більшість помилок учнів.
5. Практикант володіє різними способами активізації учнів на уроці, але не завжди здійснює індивідуальний підхід до них.
6. Раціонально поєднує фронтальні, групові та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожного з них та ступеня навчання.

7. Правильно намічає об'єкти контролю та критерії їх оцінювання, використовує різноманітні прийоми контролю, в тому числі тестування.
8. Здобувач освіти вміє викликати інтерес учнів до більшості видів роботи, що проводиться на уроці.
9. Використовує наявні і самостійно виготовлені наочні посібники, але методика їх використання не завжди раціональна.
10. Епізодично користується конспектом протягом уроку і в деяких випадках може скоригувати свою заплановану діяльність.

Оцінка **“задовільно” (Д/67–74; Е/60–66)** ставиться, якщо здобувач освіти у реалізації навчально-виховних завдань помилявся, недостатньо ефективно застосовував психолого-педагогічну теорію, методи та прийоми навчання, недостатньо активізував пізнавальну діяльність учнів, не завжди був спроможний установити контакт з ними, під час аналізу занять не виявляв чи не розумів сутності й причин своїх помилок та недоліків. При цьому:

1. Не до кінця реалізовано виховний, освітній та розвивальний потенціал уроку.
2. Методичні прийоми не завжди раціональні, не відповідають меті.
3. Недостатньо володіє різними способами активізації учнів на уроці, не здійснює індивідуальний підхід до них.
4. Нераціонально поєднує фронтальні, групові та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожного з них та ступеня навчання.
5. Неправильно намічає об'єкти контролю та критерії їх оцінювання, використовує різноманітні прийоми контролю.
6. Практикант уміє викликати інтерес до деяких видів роботи на уроці.
7. Мало і не завжди раціонально використовує наочні посібники, не виготовляє їх сам.
8. Постійно користується конспектом і не може скоригувати свою діяльність у ході уроку.

Оцінка **“незадовільно” (FX/35–59; F/1–34)** ставиться, якщо на уроці не було досягнуто навчально-виховної мети, було допущено серйозні помилки під час викладу навчального матеріалу, не забезпечувалася дисципліна; якщо здобувач освіти виявив слабкі знання психолого-педагогічної теорії й некритично ставився до своєї роботи.

Особливості дистанційного (змішаного) проходження навчально-залікової практики

Дистанційне проходження практики дозволяється здобувачам освіти за умови переходу баз практики (ЗЗСО) на дистанційну форму навчання учнів (зокрема, у період карантину, пов'язаного з розповсюдженням Covid-19, збройної агресії росії проти України). У такому випадку, перелік вищезазначених завдань для здобувачів вищої освіти може бути дещо скорочений та змінений. Якщо їхнє навчання у цей час також здійснюється в дистанційній формі, настановча конференція з практики відбувається в онлайн форматі на платформі Google Meet або ZOOM. Студентів ознайомлюють зі змінами щодо вимог практики та забезпечують усіма необхідними методичними матеріалами в електронній формі. Допуск до практики, індивідуальні консультації та методичні семінари протягом практики групові методисти теж проводять зі студентами дистанційно. Протягом проходження практики здобувач освіти повинен тримати постійний дистанційний зв'язок з класним керівником і з учителем української мови та літератури, зарубіжної літератури: отримувати індивідуальні консультації, брати зразки необхідної навчальної документації, спостерігати за проведенням онлайн уроків із учнями або проводити такі уроки самостійно тощо. Всю звітну документацію Здобувач освіти оформляє в електронній формі та висилає на корпоративну електронну пошту інституту та електронні адреси методистів протягом двох днів після закінчення практики. Підсумкова конференція з практики відбувається в онлайн форматі на платформі Google Meet чи ZOOM.

Додаток А
Схеми оформлення звітної документації,
яка подається на перевірку груповому керівникові

Додаток А.1
Схема індивідуального плану роботи студента-практиканта

1 сторінка

«Затверджую» :
учитель _____,
груповий керівник _____

Індивідуальний план роботи
студента – практиканта

(П.І.Б.)

групи _____ курсу _____
Факультету (Інституту) _____
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
який (а) проходить педагогічну практику
у _____ класі, школи _____ з _____ по _____ 20__ р.

2 сторінка

Дата, день тижня	Навчальна та методична робота	Відмітка про виконання	Виховна робота	Відмітка про виконання	Робота над завданням із психології	Відмітка про виконання
21.01.20__р. Понеділок						

Примітка. Індивідуальний план роботи заповнюється студентом-практикантом разом із груповим керівником на початку проходження в окремому зошиті або на аркушах формату А4.

У розділі «Навчальна та методична робота» планується робота з підготовки і проведення пробних і залікових уроків (написання плану-конспекту уроку, консультації у вчителя і методиста, виготовлення наочності тощо); відвідування уроків вчителя-предметника і студентів (з обов'язковим зазначенням мети: психолого-педагогічний аналіз уроку, спостереження за прийомами активізації пізнавальної активності учнів, спостереження за методами і засобами організації навчально-пізнавальної діяльності школярів тощо); участь у роботі методичних об'єднань вчителів біології; розробка планів-конспектів виховних заходів.

У розділі «Виховна робота» планується діяльність студента-практиканта з організації виховної роботи з предмета та виховна робота як помічника класного керівника.

У розділі «Робота над завданням із психології» планується виконання завдань, визначених кафедрою психології та соціальної роботи.

Додаток А.2

Схема щоденника психолого-педагогічних спостережень

1 сторінка

Щоденник психолого-педагогічних спостережень студента – практиканта

_____ (П.І.Б.)

групи _____ курсу _____

факультету (Інституту) _____

Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка

який (а) проходить педагогічну практику

у _____ класі, школи _____ з _____ по _____ 20__ р.

Керівник практики від ВНЗ _____

Директор школи _____

Завуч школи _____

Методисти університету _____

Класний керівник _____

2 сторінка

Розклад уроків та дзвоників

3 сторінка

Список учнів з дорученнями.

4 сторінка

Список учителів-предметників, які викладають у даному класі

5 сторінка

а) календарний графік залікових уроків із предмету; (під час навчально-заликової практики)

б) дата залікового виховного заходу (під час навчально-заликової практики).

6 сторінка

Схематичне розміщення школярів у класі.

7 сторінка й наступні за нею наводиться психолого-педагогічний аналіз проведеної роботи – спостереження та аналіз відвіданих і проведених уроків та виховних заходів, результати спостережень за учнем та класним колективом з метою написання психолого-педагогічної характеристики.

Психолого-педагогічний аналіз проведеної роботи

Дата	Характеристика-опис проведеної роботи	Зауваження, рекомендації
21.01.20__ р. Понеділок	Перший день у школі пройшов...	

Примітка. У щоденник психолого-педагогічних спостережень студент-практикант систематично записує свої враження про кожний шкільний день, веде тезисні записи відвіданих уроків і виховних заходів, відмічає результати проведених спостережень, психолого-педагогічного вивчення особистості учня, відомості про проведену в класі навчально-виховну роботу.

Щоденник – це не просто поденна констатація фактів, а глибокий аналіз (психолого-педагогічний) і оцінка всіх явищ навчально-виховного процесу. Запис у щоденнику ведеться впродовж робочого дня або після його закінчення.

Додаток А.3

Схема звіту студента-практиканта

ЗВІТ

Студента-практиканта _____
(П.І.Б.)

групи _____ курсу _____ факультету(Інституту) _____
який (яка) проходив педагогічну практику
в _____ класі _____
(повна назва освітньої установи)
з _____ по _____ 20__ р.

Груповий керівник практики _____
(П.І.Б.)

Класний керівник _____
(П.І.Б.)

Звіт пишеться у відповідності до змісту діяльності студентів та індивідуального плану їхньої роботи.

1. Коротка характеристика умов навчання в даній ЗОШ (обладнання, матеріальна база, склад учителів, успішність, науково-методична проблема, над якою працює педагогічний колектив закладу, шляхи реалізації (коротко).
2. Виконання індивідуального плану. Відхилення від плану.
3. Враження від відвіданих занять, які методи викладання сподобались, чому?
4. Кількість проведених уроків, їх критична оцінка (труднощі при підготовці і проведенні уроків).
5. Проведення виховного заходу. Аналіз рівня володіння методиками проведення виховних заходів (визначити якість теоретичних знань з педагогіки, психології, методики виховної роботи), умінь використовувати їх на практиці, знань шкільних підручників.
6. Участь у роботі методичних об'єднань, педрад, батьківських зборів.
7. Перелік вмінь і навичок, що були набуті в процесі практики.
8. Враження від практики. Загальні висновки, пропозиції відносно її поліпшення.

Додаток А.4
Зразок оформлення титульної сторінки теки з документацією

Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

ДОКУМЕНТАЦІЯ
з педпрактики
студента(ки) ____ групи ____ курсу
факультету(Інституту) _____
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка

(П.І.Б.)

який(яка) проходив(ла) практику в _____
(повна назва освітнього закладу)

з _____ по _____ 201_ р.

Груповий керівник:

(П.І.Б.)

Глухів 20__

Додаток А.5

Зміст і оформлення виховного заходу

Виховний захід – це одна з найпоширеніших організаційних форм у позаурочній та позашкільній виховній роботі. Він повинен природно витікати із конкретних життєвих ситуацій у класі, школі, у навколишньому середовищі. Під час планування варто зважати на умови життя й оточення, на національну культуру, традиції, на вікові й індивідуальні особливості дітей конкретного класу, їхні інтереси, на завдання виховної роботи з певним класом, на особливості шкільного колективу.

Підготовка й організація виховного заходу спрямовані на формування й розвиток ставлення учнів до оточуючих людей і речей, підвищення рівня вихованості дітей. При цьому слід пам'ятати, що в процесі кожної взаємодії зазвичай розв'язують цілий комплекс виховних завдань.

Виховний захід – є процес, перебіг якого передбачає кілька взаємопов'язаних стадій (етапів):

1. Цілепокладання (аналіз обстановки, визначення актуальності теми заходу, цілі, завдання виховної справи).
2. Планування (підготовча частина, організаційна частина, складання програми позакласного заходу).
3. Організація діяльності вихованців.
4. Самовираження особистості й результати безпосереднього виховного впливу, колективний аналіз виховної дії, самоаналіз.
5. Педагогічна рефлексія та релаксація.

Складання програми позакласного заходу

Підготовча частина

Визначення мети й завдань заходу:

- обрати види, форми та методи роботи з урахуванням віку учнів;
- вибір форми виховних занять в залежності від змісту та від спрямування виховних завдань, віку учнів, рівня їх вихованості;
- продумати, як найоптимальніше залучити дітей до підготовки та проведення заходу;
- визначити можливість участі батьків, фахівців з тематики заходу, психологів, представників громадських організацій.

Організаційна частина

- добір тематичного матеріалу (змістовність, переконливість з огляду на застосування вербальних методів, методів привчання, спонукання, а також вправлення, змагання , заохочення)
- застосування цікавих, творчих, індивідуальних завдань;
- побудова логічної послідовності й завершеності теми на підставі обраної мети заходу;
- визначення тривалості заходу з урахуванням віку вихованців та місця проведення;
- добір матеріалу для оформлення композицій з метою досягнення емоційності сприймання (за потреби).

Алгоритм роботи над виховним заходом

1. План підготовки (детальний). Письмовий виклад.
2. Написання сценарію. Письмовий виклад перебігу заходу.
3. Складання схеми аналізу запланованого заходу.

Послідовність оформлення виховного заходу

1 сторінка – титульна;

2 сторінка – відмітка про консультації та затвердження конспекту класним керівником і керівником групи;

3 сторінка – тема, мета, завдання заходу, форма проведення, діяльнісна структура, обладнання, місце проведення;

4 сторінка – зміст заходу;

остання сторінка – використана література під час підготовки виховного заходу.

Схема написання конспекту виховного заходу

План-конспект виховного заходу

(тема заходу)

проведеного в _____ класі _____ школи _____

студентом (кою) _____ групи, _____ курсу _____ факультету _____

Глухівського НПУ ім. О.Довженка

(П.І.Б.)

Тема: стислий, короткий вислів, іноді віршований, що розкриває суть виховного заходу.

Мета: ідеальне уявлення результату, який має бути досягнутий на практиці.

Загальна мета на тому чи іншому рівні таксономії (ієрархії) є синтетичною категорією, що охоплює всі аспекти педагогічної взаємодії. Вона конкретизується завданнями, які повинні бути реальними (посильними).

Завдання мають бути спрямовані на:

- а) емоційне стимулювання;
- б) формування відповідних мотивів;
- в) пізнання певних явищ, фактів;
- г) формування дієво-практичних навичок.

Форма проведення виховного заходу

(Реальний процес, пов'язаний з організацією виховної діяльності). Приклад: бесіда, круглий стіл, диспут, інформаційна година, інтелектуальна гра, турнір, усний журнал, родинне свято, виховна година, брейн-ринг, спортивне змагання, благодійні акції, аукціони, мандрівки тощо.

Вибір форми проведення залежить від змісту та спрямування виховних завдань, віку учнів, рівня їх виховання, особистого соціального досвіду; особливостей дитячого колективу і його традицій; від технічних можливостей та рівня професіоналізму вчителя.

Засоби

Надбання матеріальної та духовної культури, що використовуються для вирішення виховної мети.

Місце проведення

Діяльнісна структура виховного заходу.

Продумати, як найоптимальніше залучити вихованців до підготовки та проведення виховного заходу.

Подається список вихованців з точним переліком доручень, ролей, дій, функцій.

Діяльність – фронтальна,

групова,

індивідуальна

Види фронтальної діяльності:

прослуховування вчителем, товаришами, перегляд кінофільму, переживання подій, осмислення отриманої інформації, участь у підготовці та проведенні виховного заходу.

Види групової діяльності:

підготовка монтажу, ілюстративного матеріалу, оформлення місця проведення, збирання інформації.

Види індивідуальної діяльності:

види діяльності, ролі, функції обговорювання в класі з метою їх оптимізації.

План виховного заходу

1. Організаційний етап.

а) розповідь, бесіда, емоційне стимулювання за допомогою створення виховних ситуацій,

2. Реалізаційний етап.

а) розкриття мети та задач заходу; спрямування дітей на роботу та пошук відповідей на питання.

б) використання методичних прийомів;

в) застосування тестів, анкет, відеосюжетів, ігрової діяльності.

3. Підсумковий етап.

а) аналіз позитивних досягнень учнів;

б) заключне слово вчителя;

в) ґрунтовність висновків, зроблених у ході заходу та по його завершенню.

Додаток В

СХЕМА АНАЛІЗУ УРОКУ

- I. Дата проведення уроку, школа, клас, прізвище вчителя.
- II. Тема уроку.
- III. Передбачувана мета та завдання уроку: освітні, розвиваючі, виховні.
- IV. Обладнання уроку.
- V. Основні терміни й поняття уроку.
- VI. Тип уроку.
- VII. Структура уроку: основні етапи, час їх проведення, логічний зв'язок між етапами уроку, відповідність структури вказаному типу уроку.
- VIII. Досягнення мети та розв'язання завдань уроку за наявними етапами.
 1. ПРОВЕДЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЕТАПУ УРОКУ.
Технічна, методична, фізіологічна організація учнів до роботи.
 2. ПЕРЕВІРКА ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ НА УРОЦІ:
 - а) методи та методичні прийоми перевірки;
 - б) складність та якість завдань та питань для перевірки знань;
 - в) логіка побудови питань, уточнення та доповнення відповідей учнів, використання наочності під час опитування;
 - г) якість відповідей учнів, загальна підготовленість учнів до уроку;
 - д) об'єктивність оцінювання навчальних досягнень учнів учителем, їх якість, вимогливість, кількість оцінок.
 3. АКТУАЛІЗАЦІЯ ЧУТТЄВОГО ДОСВІДУ ТА ОПОРНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ.
Методи та методичні прийоми, використані на етапі, активність класу.
 4. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ.
Методи та методичні прийоми мотивації учбової діяльності школярів на уроці.
Планування далекої та близької перспективи.
 5. ПОВІДОМЛЕННЯ УЧНЯМ ТЕМИ, МЕТИ ТА ЗАВДАНЬ УРОКУ.
Використання вчителем певної системи повідомлення: інформаційно-пояснювальної, інформаційно-пізнавальної, інформаційно-дослідницької.
Використані методи та методичні прийоми.
 6. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ.
Методи та методичні прийоми викладення нового матеріалу вчителем та організація пізнавальної діяльності учнів на цьому етапі.
Перехід до нової теми, запис на дошці та в зошитах, зміст матеріалу, його обсяг, науковість, системність, доступність.
Добір методів та методичних прийомів, їх поєднання, відповідність їх змісту та віковим особливостям учнів.
Методи формування умінь та навичок, методи активізації пізнавальної активності учнів.
Використання наочності.
Диференціація навчання.
Термінологічна робота, використання міжпредметних зв'язків.
Аналіз діяльності вчителя: володіння матеріалом, культура мовлення, стиль спілкування з класом.
Аналіз діяльності учнів: якою мірою задіяні вони до роботи, ступінь зацікавленості, самостійність, активність, дисциплінованість.
Зміст записаного матеріалу, компактність.
Оформлення вчителем записів на дошці, дотримання гігієнічних умов підтримки працездатності учнів на уроці.
 7. УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАНЬ.
Методи, використані для проведення первинного аналізу або синтезу знань

Використання підручника, навчально-логічні завдання, розв'язання пізнавальних завдань, проблемних завдань, творча робота.

Методи та методичні прийоми, застосовані на даному етапі. Використання схем, таблиць, завдань, задач.

Використання питань, вправ, задач.

8.ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКУ УРОКУ.

Методи проведення етапу.

Який матеріал засвоїли учні, якість засвоєння.

9.ВИЗНАЧЕННЯ ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ.

Обсяг завдання, диференціація, пояснення вчителем змісту роботи, прийомів та послідовності виконання домашньої роботи.

10.ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК про рівень проведення уроку та його результативність:

досягнення мети уроку,

якість знань учнів на уроці,

дисципліна,

зв'язок з попередніми та наступними уроками.

Критичні зауваження та методичні поради.

Додаток Г
ОРІЄНТОВНА СХЕМА АНАЛІЗУ ПІДГОТОВКИ І ПРОВЕДЕННЯ, РЕЗУЛЬТАТІВ
ВИХОВНОГО ЗАХОДУ.

I. Мета і завдання, що мають бути розв'язані в процесі підготовки і проведення виховного заходу. Особливості контингенту учнів. Наскільки враховані в змісті заходу потреби школярів, їхні інтереси і творча фантазія.

II. Процес підготовки: спрямовуюча роль класного керівника у ході підготовки заходу, подання в тактовній формі допомоги учням; роль учнівських організації, органів самоуправління в підготовці й проведенні заходу, позиція учнів в процесі підготовки цього заходу (розробка планів, контроль тощо); забезпечення дружної, злагодженої роботи колективу, формування відносин співробітництва, взаємодопомоги, відповідальності; організація діяльності учнів: чітке визначення функціональних обов'язків і повноважень кожного, конкретних строків виконання окремих завдань.

III. Проведення заходу.

1. Організація: готовність учнів до проведення заходу, оформлення приміщення, обладнання, наочність, використання технічних засобів, структурна схема заходу, чіткість, організованість, злагодженість у проведенні заходу, раціональність використання часу, участь представників громадськості у заході.

2. Зміст: актуальність теми, змістовна спрямованість, логічність, послідовність, цілеспрямованість, раціональність у доборі тактів, їх осмислення, глибина висновків, зв'язок з життям класу, школи, села, міста, району; добір питань, що хвилюють школярів.

3. Методика проведення: врахування вікових особливостей дітей, можливість відвертого обміну думками, характер діалогу, стимулювання учнів до дискусії, до вироблення єдиної думки.

4. Психологічна обстановка: поведінка учнів, їхня активність, зацікавленість, ставлення до заходу, поведінка вчителя, його тон, ставлення до учнів, педагогічний такт, повага до самостійних думок, пропозиції, рішення учасників.

IV. Результати: вирішення конкретних завдань виховання у процесі підготовки і проведення заходу, ставлення учнів до його змісту.

V. Рекомендації.

Додаток Д
Орієнтовна схема характеристики на роботу студента-практиканта¹

ХАРАКТЕРИСТИКА

КУТОВИЙ ШТАМП

Прізвище, ім'я, по батькові
студента-практиканта ___ курсу, ___ групи
факультету(Інституту) _____ Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка, який проходив педагогічну
практику в _____

з ___ по ___ 20__ року

Прізвище, ім'я, по батькові (називний відмінок) проходив _____ (назва
практики) педагогічну практику з __.__.__. р. по __.__.__. р. у _____ (повна
назва навчального закладу).

За час проходження педагогічної практики _____ (ПІБ студента-практиканта)
підготував і провів _____ (вказати кількість) уроків з _____ (вказати навчальний
предмет(и) у _____ класі та виховний захід у _____ класі на тему: « _____ ». За час
проходження практики _____ (ПІБ) виявив високий рівень знань з програмового та
фактичного матеріалу та достатній рівень володіння методикою викладання _____. Усі
уроки студент-практикант проводив на належному науковому й методичному рівні. До
уроків студент готувався добросовісно, постійно консулювався з вчителем _____.
Тему і мету уроку визначав чітко й повністю дотримувалася структури уроку. На уроках
_____ вмів здійснювати індивідуальний підхід до учнів та постійно звертав увагу на
підтримання дисципліни в класі.

_____ зарекомендував себе як відповідальний, працелюбний, доброзичливий та
творчий педагог. Слід зазначити, що даному студенту слід більш вимогливо ставитись
до _____.

Рекомендована оцінка за практику « _____ ».

_____.____.20__ р.

Директор школи _____ (ПІБ)
(підпис)

Вчитель біології _____ (ПІБ)
(підпис)

Класний керівник _____ (ПІБ)
(підпис)

**ПЕЧАТКА УСТАНОВИ,
ДЕ ПРОХОДИЛА ПРАКТИКА**

¹ Характеристика виконується на одному аркуші паперу формату А4 з двох сторін.

Додаток К

Психологічний аналіз класного колективу

Педагог у своїй діяльності безпосередньо має справу з дитячим колективом. Одним із головних завдань учителя є виховання дружного, згуртованого колективу.

Тривалий час система виховання радянської педагогіки будувалася на основі тезису, згідно з яким, повноцінний розвиток особистості можливий тільки в колективі і через колектив. Проте чи завжди колектив позитивно впливає на особистість? Чи завжди учню комфортно й затишно в класному колективі? На ці та інші запитання педагог має вміти знайти кваліфіковану відповідь, діагностуючи міжособистісні відносини в класі.

Для вивчення учнівського класу доцільно використовувати такі методи й методики: спостереження, бесіду, анкетування, ЦОЄ (ціннісно-орієнтаційна єдність) тощо.

На основі зібраного емпіричного матеріалу студент-практикант має з'ясувати:

- 1) соціально-психологічні особливості учнівського колективу, рівень його розвитку, ціннісно-орієнтаційну єдність;
- 2) стан міжособистісних відносин;
- 3) роль формальних і неформальних лідерів у системі міжособистісних відносин;
- 4) місце у класі непопулярних учнів та причини цього явища;
- 5) роль класовода або класного керівника у формуванні дитячого колективу.

Орієнтовна схема психолого-педагогічної характеристики на класний колектив

1. Структура класу. Кількість учнів, стать, соціальний стан батьків. Скільки учнів позбавлено одного з батьків унаслідок смерті або розлучення (відзначити, як особливості виховання в сім'ї позначилися на характері учня, його поведінці і як вони впливають на позицію в класі).

2. Характеристика класу як колективу. Взаємодопомога та вимогливість у житті класу. Згуртованість класу в боротьбі за глибокі знання і високу дисциплінованість. Традиції колективу. Настрій, що переважає (мажорний, мінорний, спокійно-діловий). Роль учнів у житті класу (активісти, лідери, зірки, зневажені).

3. Загальні інтереси класу. Дружба та товаришування в класі. Взаємини між хлопчиками та дівчатками. Наявність угруповань та мотиви їх утворення. Відмінники та їх взаємовідносини з класом. Ставлення до дезорганізаторів та їх вплив на клас загалом і на певну особистість, зокрема (якщо таке явище існує).

4. Загальна характеристика навчальної діяльності. Характеристика успішності з окремих предметів. Улюблені уроки класу (чому?). Поведінка класу під час різних уроків. Переважаючі мотиви навчання (інтерес до знань, прагнення проявити себе, прагнення вивести клас в число кращих по школі, підготовка до вибору професії, прагнення виконати свій обов'язок тощо). Негативні соціально-психологічні явища в класному колективі (списування, підказки, дезінформація, заздрість, замовчування негативних вчинків тощо). Ставлення учнів до цих явищ.

5. Дисципліна в класі. Дисципліна на уроках та перервах. Хто найчастіше порушує дисципліну? Які заходи виховання дисциплінованості вживають учителі?

6. Робота студента-практиканта в класі з метою підвищення суспільної активності учнів, прищеплення їм рис колективізму.

7. Висновки. Стисло викладаються з'ясовані позитивні й негативні сторони, притаманні досліджуваному класу. З висновків мають логічно впливати конкретні психолого-педагогічні рекомендації щодо поліпшення роботи з учнівським класом учителям, батькам, учнівським організаціям.

Провести не менше **двох методик** дослідження.

Увага! Соціометричне дослідження, тести проводяться студентами, в яких психологія є фаховою дисципліною (спеціальність: практична психологія).

Рекомендований список першоджерел для виконання аналізу

1. Дербеньова А. Г. Педагогічна діагностика у класному керівництві. Харків: Вид. група «Основа», 2007. 176 с.
2. Корольчук М.С., Крайнюк В.М., Марченко В.М. Психологія: схеми, опорні конспекти, методики: Навчальний посібник для студентів вищих навч. закладів. / За заг. ред. М.С. Корольчука. – К.: Ельга, Ніка-центр, 2005.
3. Пашукова Г.І., Допіра А.І., Д'яконов Г.В. Практикум із загальної психології. / За ред. Г.І. Пашукової. – К.: «Знання», КОО, 2000.
4. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти (Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки N 489 (з0791-06) від 29.06.2006)
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0659-00#Text>